

OCENE, ZAPISKI, POROČILA, GRADIVO

TUJE GLASOVNE PRVINE V SLOVENSKEM SLOVARJU TUJK*

Verbinčev Slovar tujk je prvič izšel leta 1968. Napisal ga je neslavist, ki je »/g/loboko hvaležnost /.../ dolžan /.../ Janezu Gradišniku za nesebično pomoč, predvsem za skrben pregled zajetnega rokopisa pred tiskom in številne dragocene popravke in nasvete«. Z jezikoslovne strani je avtor našel »vso podporo« pri Avguštinu Pirnatu, ki mu je pomagal pri redakciji rokopisa, Franc Pipan pa mu je rokopis lektoriral.

V uvodu slovarja je zapisano, da je v slovarju skoraj 30 000 gesel. Pri izbiri gesel se je avtor »oziral predvsem na to, katere tujke se v praksi /.../ bolj ali manj rabijo«. Ta gesla so pač tujke, zlasti iz zahodnoevropskega kulturnega območja. Poleg tega je avtor v slovar zajel še »citate in širše naravoslovne, filozofske ipd. pojme, npr. tipa Kampf ums Dasein«. Sklepati torej smemo, da tujke niso gesla kot že omenjeni Kampf ums Dasein, poleg tega pa zvemo, »da včasih ni prave meje med tujko in izposojenko«. Zvemo še za »tujke v preprostem govoru, ki se spreminjajo po naših glasovnih zakonih«, npr. dohtar.

Za našo temo so važne naslednje kritične pripombe k Verbinčevemu pisanju o tujkah.¹

1. Verbinc ni zadostno definiral osnovne enote svojega slovarja, tj. tega, kaj naj bi tujka bila in kaj ne. Svoje pojmovanje tujke opira na Breznikovo izročilo, ki pa ga je kot subjektivistično treba zavreči.² Neizčiščenost besede tujka je slovarju prineslo nejasnost v tem smislu, da ne loči tujk od citatnih besed³ in citatov (prim. beatnik -a /.../ angl. proti centrum gravitatis /.../ lat., oboje obravnavano kot citatno, a je beatnik gotovo tujka, kar dokazuje že varianta bitnik v slovarju samem). Tu homo delali s pojmom prevzeto in citatno. Prevzeta beseda je ali tujka, kadar v čemerkoli še ni prilagojena domačim besedam, ali v pisavi, ali v izgovoru ali v oblikoslovju (imenujemo jo

* France Verbinc, Slovar tujk, Cankarjeva založba v Ljubljani, 1970.

¹ Ta del je narejen po razširjeni pisni in ustni formulaciji Jožeta Toporišiča iz maja 1974.

² Prim. članek J. Toporišiča, Prevzete prvine slovenskega knjižnega jezika, SRL XX.

³ Prva določna definicija pojma citatne besede je v sestavku Nekaj stališč k odprtim pravopisnim in pravorečnim problemom (JiS 1968, 185) J. Toporišiča, nadalje v Toporišičevem članku Pravopis, pravorečje in oblikoslovje v SSKJ I (SRL 1971, 65). Prim. tudi odgovor Jakoba Riglerja, H kritikam pravopisa, pravorečja in oblikoslovja v SSKJ (SRL 1971, 452). Tu je dodano, da o statusu citatnosti besede odloča poleg pregibanja tudi stopnja vraščenosti besede v slovenski jezik z razširjenostjo in frekvenco uporabe. To je pomembno za tiste prevzete prislove, ki jih kljub temu, da niso pregibni, lahko smatramo za na pol citatne.

lahko tudi na *pol citatna*; ta izraz je zlasti primeren za tuja lastna imena; v nadaljnji obravnavi bo uporabljen ta izraz) ali pa *sposojenka*, kadar je popolnoma prilagojena slovenskemu jezikovnemu ustroju (taka beseda je npr. sputnik, pa tudi lastna imena kot Kristus ipd.). Citatne besede niso sprejete v slovenski jezik, ampak le v slovensko besedilo, ohranjajo pa vse lastnosti izvornega jezika (npr. darovi naše almae matris).

2. Kdaj je prvotno neslovenska beseda (ali besedna zveza) tujka, tj. del slovenskega slovarja, kdaj pa samo del kakega besedila? Del obrobne slovenskega slovarja postane, kakor hitro se pojavi v slovenskem besedilu, pa za pojem, ki ga zaznamuje, še nimamo ustreznega poimenovanja. Svoj status v okviru slovenskega besedišča si utrdi, ko se v besedilu pojavlja večkrat, še bolj, če je krog njenih uporabnikov širok, morda celo vsenaroden (npr. najlon). Če ima prvotno neavtohtona beseda ob vstopu v slovensko besedilo v slovenskem jeziku domačo dvojnico, se čuti kot leksikalno citatna, *izgovorno* pa ne, če v njej ni glasov ali naglasa, različnih od slovenskih. Kot stilna varianta slovenskega slovarja se čuti, če se v slovenskem besedilu pogosteje rabi (kot konkurenca domači besedi). S tem je že v statusu tujke oz. sposojenke. Citatne ostanejo samo tiste besede, ki jih pisci obravnavajo kot take. Teh je sorazmerno malo. Trden status citatnosti imajo le nepregibne besede, pregibne pa le izjemoma, tj. če ohranijo pregibanje v izvorni obliki. (Tako npr. veljata imenovalnika besede *gentleman* za citatna, če je množina *gentlemen*, in za na pol citatna, če je množina *gentlemani*; če pa imamo obliki *džentlemen-i*, je ta beseda že povsem prilagojena slovenskemu knjižnemu jeziku, torej sposojenka. Na pol citatna so tudi tuja lastna imena, pisana na tuji način, npr. *Shakespeareja*, *Mauroisa*; podomačena so npr. *Kalvin*, *Čikago* itd.)

3. Tujka teži k statusu sposojenke gotovo tedaj, če je edino poimenovanje za dano predmetnost, sicer pa tedaj, ko je v t. i. strokovnem in zlasti nestrokovnem slovarju. Že tedaj, ko je zapisana v tuji pisni podobi, si večinoma pridobi domačo izgovorno podobo, tj. status izgovorne sposojenke, kot edino poimenovanje za dano predmetnost iz pisno strokovnega in zlasti nestrokovnega slovarja pa hoče načeloma imeti tudi slovenskemu avtohtonemu besedju enako pisavo.

V nadaljnji obravnavi se omejujem samo na tiste tuje oz. na pol citatne besede, ki jim je Verbinč v slovarju predpisal neslovenski izgovor. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je o izgovoru tujk zapisano (§ 177, str. XXIV): »Izgovor tujih in narečnih besed je podan po glasovnem sistemu knjižnega jezika. Če pa velja beseda v tuji pisni podobi za citatno besedo, se lahko izgovarja tudi po glasovnem sistemu jezika, iz katerega je prevzeta.« — Za na pol citatne besede torej velja, da se izgovarjajo po glasovnem sistemu knjižnega jezika. S tega stališča sem pregledala Slovar tujk in iz njega izpisala vse tiste na pol citatne besede, katerih izgovor ne ustreza temu načelu.⁴

Najprej pa moram podati kratek pregled *slovenskega glasovnega sestava*:⁵ v knjižnem jeziku je 8 *samoglasniških* fonemov, od katerih so naglašeni /i/, /ε/,

⁴ Izpis je stremel po popolnosti, možen pa je tudi kakšen spregled.

⁵ Slovenski glasovni sestav je povzet po razpravi *Jožeta Toporišiča*, Stilna vrednost glasovnih, prozodijskih, (pravo)pisnih, morfemskih in naglasnih variant slovenskega knjižnega jezika, SRL 1973/2.

/a/, /ɔ/ in /u/ dolgi ali kratki, /e/ in /o/ sta samo dolga, /ə/ pa je kratek. Nena-glašeni samoglasniki so samo kratki, e in o sta po kvaliteti široka. V nezadnjem (ali needinem) zlogu so naglašeni samoglasniki dolgi, le izjemoma v čisto do-ločenih kategorijah kratki. Nevtralna /e/ in /o/ sta pozicijski varianti širokih /ɛ/ in /ɔ/; /e/ se uporablja pred istozložnim /j/, /o/ pa pred istozložnim /v/, tj. [ɥ]. Prosti varianti kratkih /i/ in /u/ sta /I/ in /U/. Varianta osnovnega alofona /a/, tj. [ʌ], pa je živa zlasti v zbornem izgovoru področij z narečno podstavo, ki pozna vokalno redukcijo. Redoma se pojavlja v zadnjem (edinem) naglašenem zlogu ([brʌt bra:ta]).

Soglasniki: slovenščina ima 21 osnovnih fonemov: /m/, /n/, /r/, /l/, /j/ in /v/ — zvočniki: /p/, /b/, /f/, /t/, /d/, /s/, /z/, /c/, /ʃ/, /ž/, /č/, /dž/, /k/, /g/, /h/ — ne-zvočniki. Načeloma imajo le položajne variante. Navajam le tiste, ki pridejo v poštev pri nadaljnji obravnavi: Fonem /n/ ima položajno varianto [ŋ], ki na-stopa pred velarnimi soglasniki, ni pa samostojen fonem. Fonem /v/ ima na-slednje variante: [v-r-a-ɥ] Pred samoglasniki je edina mogoča varianta [v] (voda, siva); [r] nastopa ne za samoglasnikom pred zvencim soglasnikom (vzeti); [a] ne za samoglasnikom pred nezvencim soglasnikom (vsak, pred-vešem). V počasnem govoru je namesto [r] in [a] dostikrat [u]. [ɥ] nastopa za samoglasnikom, in sicer na koncu besed ali pred soglasniki (siv, sivkast). Važna je distribucija nezvočnikov. Na koncu besede, kadar prva beseda ni predlog ali predpona, naslednja beseda pa se začneja s samoglasnikom ali zvočnikom, in sploh sredi besede pred nezvencim nezvočnikom so možni samo nezvenci nezvočniki. — Knjižni jezik nima diftongov.

V Slovarju tujk sem našla 186 na pol citatnih besed,⁶ katerih izgovor se ne sklada s slovenskim glasovnim sestavom. Največ jih je iz angleščine (129) in iz francoščine (45), iz nemščine je 7 primerov, iz španščine 3, iz italijanščine, švedščine, afrikanščine in norveščine pa po 1 primer. Pregled po posameznih jezikih: iz angleščine so: *alderman, badminton, banjo, barman, barrel, best-seller, bluestocking, brandy, Broadway, camp, catchup, chancellor, charleston, cherry brandy, chesterfield, Commonwealth, computer, country, covercoat, cutaway, dancing, dandy, darling, Davisov..., destroyer, digest, Downing Street, dumping, eagle, earl, Empire, engineering, esquire, explorer, ferryboat, fight, foul, freeholder, gang, garden party, gentleman, gocart, grapefruit, green-horn, handicap, hansom, happy end, hobby, jazz, jersey, jingo, jobber, joker, knight, knockout, label, landlord, landrover, laser, leader, liftboy, Lloyd, lunch, madison, management, manhattan, match, maxwell, oddfellow, Old Bailey, onestep, out, outsider, Paddy, petticoat, petting, playboy, pop-art, porridge, pound, quiz, raid, railroad, railway, ranger, run, selfgovernment, selfmademan, selfservice, show, sir, slang, sliding, slum, slump, speedway, spitfire, sportsman, squatter, squire, starfighter, steeplechase, store, stout, supermarket, swing, tailor, taylorizem, teamwork, teenager, thriller, toast, tweed, twill, twist, Wall Street, warp, watercloset, waterproof, wealden, webster, western, restinghouse, whig, yankee, yakeeizem, yeoman, yeomanry.* — Iz francoščine so: *aperçu, arrondissement, Bellevue, brumaire, calcul, camp, cercle, chanson, coiffeur, conférencier,*

⁶ Za kriterij, ali je beseda na pol citatna, sem vzela fleksijo, ki je navedena v slovarju. Obravnavam pa tudi nekaj primerov, ki so v slovarju označeni kot nesklonljivi, vendar mislim, da se že sklanjajo (prim. SSKJ), npr. *cherry brandy, grand prix, grape fruit, happy end.*

coulomb, curie, Dandin, dauphin, début, dessin, diseur, doyen, écu, enjambement, entrée, entrefilet, entrevue, etuda, fainéant, franglais, frontispice, fructidor, grand prix, grandseigneur, japon, lambris, lotion, menu, nivôse, peugeot, pluviôse, poilu, ravelin, tailleur, teint, ventôse, voyerizem. — Iz nemščine so: *blitzkrieg, führer, gauleiter, meistersang, Reichstag, Schutzbund, spiessbürger.* — Iz španščine so: *Dulcinea, estancia, sierra.* — Iz italijanščine je: *addio*, iz švedščine *ångström*, iz afrikanščine *apartheid* in iz norveščine *skikjøring*.

V uvodu Slovarja tujk (str. 13, poglavje VI) so navedena *transkripcijska znamenja*, ki so v slovarju uporabljena. Zapisano je: »Pri vseh pojmi in besednih zvezah, ki jih srečujemo v izvorni tuji obliki, je navedena v poševnem oklepaju izreka. Izreka se na splošno naslanja na naš glasovni sestav, vendar so nekateri glasovi drugačni od naših.«⁷

Uporabljena so znamenja mednarodne fonetične transkripcije. Poleg znamenj, ki so v navadi tudi za zapisovanje fonemov slovenskega knjižnega jezika, je v preglednici nekaj znamenj, ki jih v slovenskem knjižnem jeziku nimamo: *æ* za široki kratki *e* (tj. /ɛ/), *œ* za glas med *o* in *e*, *ö* in *ü* za labializirana sprednjejezična samoglasnika, *ð* in *θ* za medzobna pripornika. Z vijugo (~) nad samoglasnikom je označen nosnik.

V preglednici transkripcijskih znamenj je precej napak: /ɔ:/ je v standardni angleščini znak za dolgi ozki *o*, (v ameriški angleščini res za širokega); angleščina tudi nima fonema /æ/, pač pa /ɜ:/, ki nastopa pred t. i. *nemim r*; /ŋ/ v angleščini nastopa tudi sredi besede pred samoglasnikom, npr. *singing* /'sɪŋɪŋ/, in pred velari, npr. *yankee* /'jæŋki:/; v angleščini tudi ni *polglasnega r*, pač pa je *nemi r*, (mute *r*), oziroma *vezni r* (linking *r*), ki pa nastopa samo na koncu besede, če se naslednja beseda začne s samoglasnikom.

Verbinc tudi meša pojma *poudarek* in *naglas*. V istem stavku ima za naglas uporabljena oba pojma. Nerodno je tudi to, da je mesto naglasa označeno za naglašenim zlogom.

Nikjer tudi ni zapisano, ali gre v slovarju za fonemsko ali fonetično transkripcijo. Pri svojih predlogih je uporabljena fonemska transkripcija.

Neslovenske glasovne proine v slovarju so naslednje: predsamoglasniški [ɥ], labializirani sprednjejezični samoglasniki, nosni samoglasniki, angleški »*nemi*« *r*, [ɣ] kot fonem, medzobniška pripornika /θ/ in /ð/, /Δ/ namesto /a/, /ɔ/ namesto /o:/, polglasnik namesto *o*, *e* ali *a*, ali na nepravilnem mestu, napačna distribucija nezvočnikov, /ou/ namesto /o/, /i/ + *V* namesto /ij/ + *V*, diftongi.

Po vrsti navajam primere za te neslovenske izgovore; pri vsakem je pripisan izgovor, ki ga predlagam jaz (za *nam.*). Naglas zaznamujem pred naglašenim zlogom, ker je to bolj praktično.⁸

1. *Predsamoglasniški* [ɥ]: tu gre za besede iz angleščine. Slovar sicer predpisuje izgovor *u* + *V*, vendar je v angleščini na tem mestu /w/. Pred samoglasnikom je v knjižni slovensčini možen samo zobnoustnični [v]. Tako so tudi sprejete besede, ki so že povsem podomačene: *vikend, trámvaj*. Vendar

⁷ V kolikor pri besedi, ki je v izvorni pisni podobi, ni podan izgovor, sem smatrala, da se beseda izgovarja po pravilih za izgovor slovenskega knjižnega jezika. Zato je npr. obravnavana beseda *addio, radio* pa ne.

⁸ V slovarju je pri večnaglasnih besedah zaznamovan samo vodilni naglas, jaz pa zaznamujem vse naglase.

je še v SP 62 mogoče najti primere s predsamoglasniškim [u]: *webster* [uébštər], *western* [uéstərn] itd. Tako je verjetno dobil Verbinč ta [u] razen iz angleškega slovarja tudi iz našega pravopisa.

Primeri: *Broadway* /brɔːd'uej/ nam. /'brɔːdvej/; *Commonwealth* /kɔ'mənuəlθ/ nam. /'kɔːmɔnvelt/; *cutaway* /kʌ'təuei/ nam. /'kaːtəvɛj/; *esquire* /iskua'iaː/ nam. /isk'vaːjər/; *maxwell* /mek'suəl/ nam. /'meːksvəl ali 'maːksvəl/; *onestep* /uʌn'step/ nam. /'vɑːnstsp/; *railway* /reil'uei/ nam. /'rɛːjlvɛj/; *speedway* /spiːd'uei/ nam. /s'piːdvɛj/; *squatter* /skuɔ'tə/ nam. /sk'vɔːtɛr/; *squire* /skua'iaː/ nam. /sk'vaːjər/; *swing* /suij/ nam. /s'viːng-/; *teamwork* /tiːm'uək/ nam. /'tiːmɔvɛrk/; *tweed* /tuiːd/ nam. /'tviːd-/; *twill* /tuil/ nam. /'tviːl/; *twist* /tuist/ nam. /'tviːst/; *Wall Street* /uɔːl striːt/ nam. /'vɔːl st'riːt/; *water closet* /uɔːtə klɔzɪt/ nam. /'vɔːtɛr k'loːzɪt/; *warp* /uɔːrp/ nam. /'vɔːrp/; *wealden* /uil'dən/ nam. /'viːldən/; *webster* /ueb'stər/ nam. /'veːbstər/; *waterproof* /uɔː'təpruːf/ nam. /'vɔːtɛrpruf ali 'vɑːtɛrpruf/; *western* /uest'ərn/ nam. /'veːstərn/; *westinghouse* /uest'ɪghaus/ nam. /'veːstɪŋhavs/; *whig* /uig/ nam. /'viːg-/; *whist* /uist/ nam. /'viːst/.

2. Labializirani sprednjejezični samoglasniki: sem so dijo glasovi *ü*, *ö* in *œ*. Ti samoglasniki niso slovenski. V knjižnem jeziku jih zamenjujemo z ustreznimi nelabializiranimi samoglasniki, to je z [i], [e] in [ɛ]. V SP 50 in SP 62 je še podan labializiran izgovor (SP) 50: *curie* [küri], *bellevue* [belvü], *menu* [mänü]; SP 62: *ångström* [ångström], *bellevue* [belvü], *führer* [fü'rer], *grandseigneur* [gransenjör]). V SSKJ so zapisani samo nelabializirani samoglasniki (npr. [ångstrem], [gransenjër]).

Primeri: *ångström* /ang'ström/ nam. /'aːnkstrem/; *aperçu* /apersü/ nam. /apɛr'siː/; *Bellevue* /belvü/ nam. /bɛl'viː/; *brumaire* /brümar/ nam. /br'i'mɛːr/; *calcul* /kalkül/ nam. /kal'kil ali kal'kul/; *coiffeur* /koafɛr/ nam. /kɔa'fɛːr/; *curie* /küri/ nam. /ki'riː/; *début* /debü/ nam. /dɛ'biː/; *diseur* /dizɛr/ nam. /di'zɛːr/; *earl* /ærl/ nam. /'ɛːrl/; *écu* /ekü/ nam. /ɛ'kiː/; *entrevue* /ätrevü/ nam. /antɛ'viː/; *etuda* /tudi etü'da/ nam. /ɛ'tiːda/; *fructidor* /früktidɔr/ nam. /fɪkɪ'tidɔːr/; *führer* /fü'rer/ nam. /'fiːrɛr/; *grandseigneur* /gränsenjɔr/ nam. /gransɛn'jɛːr/; *jersey* /džæ'si/ nam. /'dʒɛːrsi/; *menu* /mänü/ nam. /mɛ'niː/; *peugeot* /pöžö/ nam. /pɛ'žɔː/; *pluviöse* /plüvioz/ nam. /plivi'joːz-/; *poilu* /poalü/ nam. /pɔa'liː/; *selfservice* /selfsɛ'vis/ nam. /'seːlf'sɛvɪs/; *sir* /sæ/ nam. /'sɛːr/; *skikjöring* /ši'jöring/ nam. /'šiːjɛring-/; *spiessbürger* /špis'bürger/ nam. /š'piːs'biːrɟɛr/; *tailleur* /tajɛr/ nam. /ta'jɛːr/; *voyerizem* /voajɛri'zem/ nam. /vɔajɛ'riːzəm/.

Pri besedah iz angleščine gre tu za fonem /ʒ/ in ne za /æ/. To je srednjejezični glas, ki nastopa vedno pred nemim *r*. Po akustičnem vtisu je najbližji slovenskemu /ɛ/.

5. »Nemi *r* sredi ali na koncu besede: V angleščini je *r* na *Je* nekaj širši od našega /ɛ/. Zamenjuje se s slovenskim fonemom /ɛ/, včasih pa tudi z /e/, če je beseda že dalj časa v slovenščini. Nenaglašeni /æ/-ji pa se zamenjujejo z nenaglašenim /ɛ/.

Primeri: *badminton* /bæd'mintən/ nam. /'baːdmɪntən/; *banjo* /bæn'džɔ/ nam. /'bɛːndʒɔ/; *barrel* /bæ'rəl/ nam. /ba'reːl/; *brandy* /brændi/ nam. /b'rɛːndi ali b'reːndi/; *camp* /kæmp/ nam. /'kɛːmp/; *cherry brandy* /čɛ'ri brændi/ nam.

/'tʃe:ri b're:ndi/; dandy /dæn'di/ nam. /'dɛ:ndi ali 'de:ndi/; gang /gæŋ/ nam. /'gɛ:ŋg-/; handicap /hæn'dikep/ nam. /'hɛ:ndikep/; hansom /hæn'səm/ nam. /'hɛ:nsəm ali 'ha:nsəm/; happy end /hæ'pi end/ nam. /'he:pi 'e:nd-/; jazz /dʒæz/ nam. /'dʒe:z-/; landlord /lænd'lɔ:d/ nam. /'lɛ:ndlɔrd-/; Landrover /lænd'rɒvə/ nam. /'lɛ:ndrɒvɜ:/; madison /mæ'disən/ nam. /'me:disən/; management /mæ'nɪdʒmənt/ nam. /'mɛ:nɪdʒmənt/; manhattan /mæn'hætən/ nam. /'mɛn'hɛ:tən/; match /mætʃ/ nam. /'mɛ:ʃ/; Paddy /pæ'di/ nam. /'pɛ:di/; slang /slæŋ/ nam. /'s'lɛ:ŋg-/; yankee /jæn'ki/ nam. /'jɛ:nki ali 'je:nki/; yankeezem /jæn'kiizem/ nam. /jɛnki'i:zəm/.

4. Nosni samoglasniki: Pri besedah iz francoščine predvideva slovar izgovor nosnih samoglasnikov. Slovenski knjižni glasovni sestav nima nosnikov. Nosnike v tujih besedah zamenjuje z ustnimi samoglasniki + *n/m* — odvisno od sledečega soglasnika. Če nosniku ne sledi noben glas, ga precejkrat nadomestimo samo z ustreznim ustnim samoglasnikom, vendar so včasih možne dvojice: *amandma* in *amandman*, *apartma* in *apartman*.

Če izgovarjamo nosnike, nastopijo težave pri sklanjanju. V slovarju ne piše, kdaj se mora v stranskih sklonih končni nosnik izgovoriti kot ustni samoglasnik + *n* (npr. *ravelin* -a /*ravlē*/). Ali to pomeni, da se mora beseda sklanjati /*ravlē* *ravlēja*? Mislim, da ne, čeprav slovar pri geslu *enjambement* -a zapisuje izgovor /*āžābmā*-ja/; nujen je torej izgovor /*ravlēn* *ravlē:na*/.

Primeri: *arrondissement* /*arōdismā*/ nam. /*arōndis'ma*:/; *camp* /*kā*/ nam. /'ka:mp/; *chanson* /'šāsō/ nam. /'ʃan'so:n/; *conférencier* /*kōferāsje*/ nam. /*kɔnferans'je*:/; *coulomb* /*kulō*/ nam. /*ku'lo:n*/; *Dandin* /*dādē*/ nam. /*dan'dɛn*/; *dauphin* /*dɔfē*/ nam. /*dɔ'fɛ:n* ali *dɔ'fe:n*/; *dessin* /*desē*/ nam. /*dɛ'se:n*/; *doyen* /*dojē*/ nam. /*dɔa'jɛn*/; *enjambement* /*āžābmā*/ nam. /*anžamb'ma*:/; *entrée* /*ātre*/ nam. /*an'tre*:/; *entrefilet* /*ātrəfilɛ*/ nam. /*antrɛ'fɛ:le*:/; *entrevue* /*ātrəvū*/ nam. /*antrɛ'vi*:/; *fainéant* /*feneā*/ nam. /*fɛnɛ'a:(n)*/; *franglais* /*frāglɛ*/ nam. /*frang'le*:/; *frontispice* /*frōtispi:s*/ nam. /*frontis'pi:s*/; *grand prix* /*grā pri*/ nam. /*gran'pri*:/; *grandseigneur* /*grānsɛjɛr*/ nam. /*gransɛ'jɛ:r*/; *japon* /*žapō*/ nam. /*ža'po:n*/; *lambris* /*lābri*/ nam. /*lamb'ri*:/; *lotion* /*lɔsjō*/ nam. /*lɔs'jo:n*/; *ravelin* /*ravlē*/ nam. /*ravlēn*/; *teint* /*tē*/ nam. /'tɛn ali *te:n*/; *ventôse* /*vātoz*/ nam. /*van'to:z*/.

5. »Nemi« *r* sredi ali na koncu besede: V angleščini je *r* na koncu besede, če se naslednja beseda ne začneja s samoglasnikom, in na sredi besede, če je naslednji glas soglasnik, onemel. V slovenščini se praviloma tudi ta *r* v prevzetih besedah izgovori kot naš jezičnik. Če ne bi bil izgovorjen, bi prišlo do več komplikacij. Tako bi v imenovalniku *r*-a ne bilo, v rodilniku in naslednjih sklonih pa bi se nenadoma pojavil. Govoreči, ki ne zna angleščine, bi težko vedel, kdaj mora *r* izgovoriti, ker v slovarju ni navedeno, kdaj se v stranskih sklonih »nemi« (ali polglasni, kakor je imenovan v slovarju) *r* pojavi.

Uporabnik slovarja mora sklepati, da se beseda *sir* -a s predpisanim izgovorom /*sæ*/ sklanja dalje /*sœa* -u.../. To pa je seveda nesmiselno.

Primeri: *alderman* -a /*ɔ:'ldəmən*/ nam. /*ɔ:'ldɜ:mən* ali *'a:ldɜ:man*/; *barman* -a /*ba:'mən*/ nam. /'ba:rman/; *bestseller* -ja /*best'selə*/ nam. /'be:stsɛlɜ:/; *chancellor* -ja /*čan'salə*/ nam. /'tʃa:nsɛlɔ:/; *chesterfield* -a /*čes'təfild*/ nam. /'tʃɛ:stɜ:fild-/; *computer* -ja /*kəm'pjʊ:tə*/ nam. /*kɔmp'ju:tɜ:*/; *darling* -a /*da:'liŋ*/ nam.

'da:rling-; destroyer -ja /distrə'ɪə/ nam. /dist'rɔ:jer/; *Empire -ra* /em'paɪə/ nam. /em'pajər/; *esquire -ra* /iskua'ɪə/ nam. /isk'va:jər/; *explorer -ja* /iksplɔ'rə/ nam. /iksp'lɔ:rər ali eksp'lo:rər/; *freeholder -ja* /fri:'houldə/ nam. /'fri:'ho:ldər/; *garden party -ja* /ga:'dæn pa:'ti/ nam. /'ga:rdən 'pa:rti/; *gocart -a* /gou'ka:t/ nam. /'go:kart/; *greenhorn -a* /grɪn'hɔ:n/ nam. /g'ri:nhɔ:rn/; *jersey -a* /dʒe'si/ nam. /'dʒe:rsi/; *jobber -ja* /dʒɔ'bə/ nam. /'dʒɔ:ber/; *joker -ja* /dʒou'kə/ nam. /'dʒo:ker/; *landlord -a* /lænd'lɔ:d/ nam. /'lɛ:ndlɔ:d-/; *landrover -ja* /lænd'rovə/ nam. /'lɛ:ndrovər/; *leader -ja* /li:'dɔ/ nam. /'li:dər/; *outsider -ja* /autsai'dɔ/ nam. /aʊt'sajdər/; *pop-art -a* /pɒ'pa:t/ nam. /'po:part/; *ranger -ja* /rein'dʒə/ nam. /'reɪndʒər/; *sir -a* /sɜ:/ nam. /'se:r/; *spitfire -a* /spit:faɪə/ nam. /s'pi:tfajər/; *sportsman -a* /spɔ:ts'mən/ nam. /s'pɔ:rtsmən/; *squatter -ja* /skwɔ'tə/ nam. /sk'vɔ:tər/; *squire -ra* /skua'ɪə/ nam. /sk'va:jər/; *starfighter -ja* /sta:'faɪtə/ nam. /s'ta:rfajtər/; *store -ra* /stɔ:/ nam. /s'to:r/; *supermarket -a* /sju:pəma:kit/ nam. /'su:pəmarket/; *tailor -ja* /teɪ'lə/ nam. /'te:jlər/; *teamwork -a* /ti:m'wɜ:k/ nam. /'ti:mwɜ:k/; *teenager -ja* /ti:n'eɪdʒə/ nam. /'ti:nɛɪdʒər/; *thriller -ja* /θri'lə/ nam. /'tri:lər/; *water closet -a* /uɔ:'tə klɔzɪt/ nam. /'vɔ:tər k'lo:zɪt/; *warp -a* /uɔ:p/ nam. /vɔ:rp/; *waterproof -a* /uɔ:'təpru:f/ nam. /'vɔ:təpruf/.

6. /ɲ/ : V besedah iz angleščine zahteva slovar izgovor /ɲ/ v vseh položajih, kjer je v angleščini. Tak izgovor je za slovenski knjižni jezik nesprejemljiv, kajti [ɲ] v slovenščini ni samostojen fonem, pač pa je samo varianta fonema /n/, ki nastopa pred velari. Izgovor /ɲ/ pred samoglasniki je za Slovenca skoraj nemogoč. Tako so primeri kot *jingo* /dʒiŋ'ou/ za nas neizgovorljivi. Zato bi v slovarju angleški [ɲ] moral biti zamenjan z /n/ + velar.

Primeri: *bluestocking* /blu'stɔkiŋ/ nam. /b'lu:s'to:king-/; *dancing* /dan'siŋ/ nam. /'da:nsiŋ-/; *darling* /da:'liŋ/ nam. /'da:rling-/; *Downing Street* /dau'niŋ stri:t/ nam. /'da:ɒniŋ s'tri:t/; *dumping* /dʌm'piŋ/ nam. /'da:mping-/; *engineering* /endʒini'riŋ/ nam. /endʒi'ni:ring- ali inʒe'ni:ring-/; *gang* /gæŋ/ nam. /'gɛŋ-/; *jingo* /dʒiŋ'ou/ nam. /'dʒi:ŋɔ:/; *petting* /pe'tiŋ/ nam. /'pe:tiŋ-/; *slang* /slæŋ/ nam. /s'lɛŋ-/; *sliding* /slai'diŋ/ nam. /s'la:jdiŋ-/; *swing* /suiŋ/ nam. /s'vi:ŋ-/; *vestinghouse* /vest'ɪŋhaus/ nam. /'ve:stɪŋkhaus/.

V slovarju sta samo dve »napaki«: pri geslih *yankee* in *yankeeizem*, kjer je v angleščini tudi /ɲ/, je zapisan navaden n: /jæn'ki/ in /jæn'kiizem/.

7. Polglasnik namesto e, o ali a : V nekaterih besedah, ki so predvsem angleškega izvora, predlaga slovar izgovor polglasnika, ki je prevzet po tuji predlogi, npr. *alderman* /ɔ:l'dɛmən/, *barman* /ba:'mən/ itd. Če bi ta polglasnik v slovenščino prevzeli, bi se pogostnost polglasnika v slovenščini zelo povečala. Mislim, da bi se bilo tu bolje držati tuje pisne podobe in namesto polglasnika izgovarjati e, o ali a.

V to skupino sem uvrstila tudi primere, ki se v angleščini končujejo samo na polglasnik, ker je končni r onemel, in ki osnovo podaljšujejo z -j-, npr. *freeholder -ja*. V slovarju je zapisan izgovor /fri:'houldə/. Če bi dodali končni r (/fri:'houldər/), bi morali sklanjati /fri:'houldra.../, ker bi polglasnik v nezadnjem zlogu pri sklanjati izpadel (prim. *esquire -ra* /isk'va:jər isk'va:jra/). Zato predlagam izgovor po pisavi.

Primeri: *alderman -a* /ɔ:l'dɛmən/ nam. /'ɔ:ldɛrmən ali 'a:ldɛrman/; *barman* /ba:'mən/ nam. /'ba:rman/; *badminton -a* /æd'mɪntə/ nam. /'ba:dmɪntən/; *barrel*

-a /bæ'rəl/ nam. /ba're:l/; chancellor -ja /čan'sələ/ nam. /'čə:nsələ/; catchup -a /ke'čəp/ nam. /'ke:čəp/; chesterfield -a /čes'təfild/ nam. /'če:stəfild-/; charleston -a /čə:'lɪtən/ nam. /'čə:rlstən/; Commonwealth -a /kə'mənuelθ/ nam. /'kɔ:mənvelθ/; computer -ja /kəm'pjʊ:tə/ nam. /kəm'pjʊ:tər/; cutaway -a /kʌ'təuei/ nam. /'ka:təuej/; entrefilet -a /ātrə'fɪle/ nam. /ant'ref'ile/; entree -ja /ātrə'vi/ nam. /ant're'vi/; explorer -ja /iks'plɔ'rə/ nam. /iks'plɔ'rər/; freeholder -ja /fri:'houldə/ nam. /'fri:'ho:ldər/; gentleman -a /džen'tlmən/ nam. /'dže:ntəlmen ali 'dže:ntləmen/; hansom -a /hæn'səm/ nam. /'hɛ:nsəm/; jobber -ja /džɔ'bə/ nam. /'džɔ:bər/; joker -ja /džou'kə/ nam. /'džɔ:kər/; landrover -ja /lænd'rɒvə/ nam. /'lɛ:ndrɒvər/; laser -ja /lei'sə/ nam. /lɛ:jser ali 'la:sər/; leader -ja /li:'də/ nam. /'li:dər/; madison -a /mæ'disən/ nam. /'me:disən/; management -a /mæ'nidžmənt/ nam. /'mɛ:nidžment/; maxwell -a /mek'suəl/ nam. /'me:ksuəl ali 'ma:ksuəl/; menu -ja /mənü/ nam. /mɛ'ni:/; outsider -ja /autsai'də/ nam. /avt'sa:jdər/; ranger -ja /rein'džə/ nam. /'rɛ:jndžər/; selfgovernment -a /self'gʌvənmənt/ nam. /self'gə:vərnment/; selfmademan -a /selfmeid'mən/ nam. /self'mɛ:jdmən/; sportsman -a /spɔ:ts'mən/ nam. /s'pɔ:rtsmən/; squatter -ja /skuɔ'tə/ nam. /sk'vɔ:tər/; starfighter -ja /sta:'faɪtə/ nam. /s'ta:'fa:jtər/; tailor -ja /tei'lə/ nam. /'tɛ:jlər/; teenager -ja /ti:n'eɪdžə/ nam. /'ti:nɛjdžər/; thriller -ja /θri'lə/ nam. /'θri:lər/; water closet -a /wɔ:'tə klɔzɪt/ nam. /'vɔ:tər k'lo:zɪt/; yeoman -a /jou'mən/ nam. /'jɔ:vmen/; yeomanry -ja /jou'mənri/ nam. /'jɔ:vmenri/.

8. Nepravilno mesto polglasnika ali brez njega: V besedi *cercle* je predviden polglasnik na napačnem mestu: /ser'klə/; slovenski izgovor je /sɛ:rkəl/. V treh besedah pa ni polglasnika, kjer mislim, da bi moral biti: *eagle* /i:gl/ nam. /'i:gəl/; *label* /lei'bl/ nam. /'lɛ:jbəl/; *steeplechase* /sti:'plɛɪs/ nam. /s'ti:pəlɛɪs-/.

9. /i/ + V namesto /ij/ + V: Jezikoslovno gledanje na izgovor pisnih zvez *i* + *V* v prevzetih besedah je sicer neenotno⁹ /ij/ + *V* ali /i/ + *V* — vendar pogoste pravopisne napake potrjujejo izgovor /ij/ + *V*. Zato smatram izgovor /i/ + *V* za neslovenski. Hiat je mogoč samo na meji sklopno združenih morfemov (npr. *antialkoholen*).

Primeri: *addio* /adi'o/ nam. /a'di:jo/; *estancia* /estan'sia/ /es'ta:nsija/; *pluviôse* /plüviovz/ nam. /plivi'jo:z-/; *sierra* /sie'ra/ nam. /si'jɛ:ra ali 'sje:ra/; *Dulcinea* /dulsine'a/ nam. /duls'i'ne:ja/.

10. /ʌ/ namesto /a/: Glas [ʌ] v slovenščini ni fonem, kakor je v angleščini, je samo prosta varianta kratkega /a/ v večinoma končnih zaprtih zlogih (npr. /b'rʌt b'ra:ta/). Zato je izgovor glasu [ʌ] v sredini besede neslovenski, pa tudi v drugih položajih je primernejši izgovor [a]-ja, ki ga govorijo po vsej Sloveniji, medtem ko [ʌ] samo tam, kjer v narečju poznajo vokalno redukcijo.

Primeri: *country* /kʌn'tri/ nam. /'ka:ntri/; *covercoat* /kʌ'vəkaʊt/ nam. /'kɔ:vəkɔt ali 'ka:vəkɔt/; *cutaway* /kʌ'təuei/ nam. /'ka:təuej/; *dumping*

⁹ Prim. članek *Jakoba Riglerja*, H kritikam pravopisa, pravorečja in oblikoslovja v SSKJ, SRL 1971, 440—443.

/dʌm'piŋ/ nam. /'da:m'piŋ-/; lunch /lʌnʃ/ nam. /'la:nʃ/; onestep /uʌn'step/ nam. /'va:nstɛp/; run /rʌn/ nam. /'ra:n/; selfgovernment /selfgʌ'vɛnmənt/ nam. /self'gɑ:vɛrnment/; slum /slʌm/ nam. /s'la:m/; slump /slʌmp/ nam. /s'la:mp/.

11. /ou/ namesto /o:/: V nekaterih primerih iz angleščine ima slovar dvoglasnik /ou/ (oziroma /ou/), kjer bi bil po mojem občutku veliko boljši /o/. Če je /ou/ v izglasju besede, nastanejo težave pri sklanjanju. Ali se mora npr. *jingo* /dʒiŋ'ou/ sklanjati /dʒiŋ'oua/? Mislím, da ne. Zato bi bilo bolje, če bi bila že v imenovalniku končnica -o. (Tako še *San Francisco, Ohio*, kar izgovarjajo nekateri naši napovedovalci z [ou] na koncu.) V primerih, ko je /ou/ sredi besede, bi ga bilo sicer mogoče obdržati, vendar mislim, da je bolje, če take besede prevzamemo z /o/.

Primeri: *freeholder* /fri:'houldə/ nam. /'fri:'hol:dɛr/; *gocart* /gou'ka:t/ nam. /'go:kart/; *jingo* /dʒiŋ'ou/ nam. /'dʒi:ŋɔ/; *joker* /dʒou'kə/ nam. /'dʒo:kɛr/; *Old Bailey* /ould beɪ'li/ nam. /'o:ld 'be:jlɪ/.

12. Medzobniški pripornik: Slovenski knjižni jezik ne pozna medzobniških pripornikov. V prevzetih besedah, ki imajo v izvorni (angleški) obliki /θ/ ali /ð/, bi morali izgovarjati glasova, ki sta jima po akustičnem vtisu najbližja, to je /t/ in /d/. — Zanimivo je, da pri besedah iz španščine slovar ne zahteva medzobniških pripornikov.

Primeri: *Commonwealth* /kɔ'mʌnuəlθ/ nam. /'kɔ:mʌnveɪlt/; *thriller* /θrɪlə/ nam. /'tri:lɛr/.

13. Široki /ɔ/ namesto ozkega /o/: Dve besedi, ki imata v angleščini široki /ɔ/, ki pa sta se v slovenščini že uveljavili z ožino, imata v slovarju še vedno širino:

hobby /hɒ'bi/ nam. /'ho:bi/; *knockout* /nɒk'aut/ nam. /'no:kavt/.

14. Nepravilna distribucija nezvočnikov: Na koncu besede pred premorom in kadar prva beseda ni predlog ali predpona, druga pa se začneja z zvočnikom ali samoglasnikom, in sploh na sredi besede pred nezvenečim nezvočnikom, so v slovenskem knjižnem izgovoru možni samo nezveneči nezvočniki. Tega pravila se Slovar tujk ne drži. Tako ima pri besedi *ångström* zapisan izgovor /ang'ström/ namesto /'a:nkstrɛm/. Isto napako sem zasledila tudi v SP 62 ([ångström]) in v SSKJ [ångstrem]. V SSKJ v uvodu sicer piše, da je treba upoštevati splošna pravila o izgovoru nezvočnikov, vendar ta pravila niso nikjer navedena.

To pravilo bi se dalo zelo enostavno zapisati. Lahko bi zapisali npr. *apartheid* -a /a'pa:rthajd-/ -da/. Se bolj enostaven pa je zapis /a'pa:rthajd-/ , pri čemer črtica pomeni, da se zvoneči nezvočnik izgovarja po pravilih o razvrstitvi. To pravilo bi morali zapisati v uvodu pri transkripcijskih znamenjih. Za tak način zapisa sem se odločila tudi jaz.

Primeri: *ångström* /ang'ström/ nam. /'a:nkstrɛm/; *apartheid* /apar'theid/ nam. /a'pa:rthajd-/; *blitzkrieg* /blic'krig/ nam. /b'li:ckrig-/; *charleston* /čɑ:'lɪzən/ nam. /'čɑ:rlstɔn/; *chesterfield* /čes'təfild/ nam. /'čɛ:stɛrfɪld-/; *happy end* /hæ'pi end/ nam. /'he:pi end-/; *jazz* /dʒæz/ nam. /'dʒe:z-/; *landlord* /lænd'lɔ:d/ nam. /'lɛ:ndlɔrd-/; *Lloyd* /lojd/ nam. /'lo:jd-/; *meistergesang* /maj'stergezang/ nam.

/ma:ʃtɛrɛʒɛzɑŋ-/; *nivôse* /ni'vɔz'/ nam. /ni'vɔ:z-/; *oddfellow* /ɔd'felou/ nam. /ɔ:ʃfɛlɔv/; *pluviôse* /plüviovz'/ nam. /pliviv'jo:z-/; *porridge* /pɔ:'ridʒ/ nam. /pɔ:'ridʒ-/; *pound* /paund/ nam. /pa:vnd-/; *quiz* /kviz/ nam. /k'vi:z-/; *raid* /reid/ nam. /rɛ:jd-/; *railroad* /reil'roud/ nam. /rɛ:jlrvɔd-/; *Reichstag* /rajhs'tag/ nam. /'ra:jhstag-/; *Schutzbund* /ʃuc'bund/ nam. /'ʃu:dzbund-/; *tweed* /tui:d/ nam. /'vi:d-/; *whig* /uig/ nam. /'vi:g-/.

15. Diftongi: Tuj element v Slovarju tujk so tudi diftongi v besedah iz angleščine. Slovenski knjižni jezik nima diftongov. Tujejezične u-jevske oziroma i-jevske diftonge zamenjuje z zvezami *V + /v/* oziroma *V + /j/*.

Primeri: *covercoat* /kʌ'vəkɔt/ nam. /'ka:vɛrkɔt/ ali /'ko:vɛrkɔt/; *Downing Street* /daunij stri:t/ nam. /'da:vɔnɪŋk s'tri:t/; *ferry boat* /fɛ'ri bɔt/ nam. /'fɛ:ribɔt/ ali /'fɛ:ribɔt/; *foul* /faul/ nam. /'fa:vɔl/; *gauleiter* /gau'lajtɛr/ nam. /'ga:vɔlajtɛr/; *knockout* /nɔk'ɔut/ nam. /'no:kɔvt/; *oddfellow* /ɔd'felou/ nam. /ɔ:ʃfɛlɔv/; *out* /aut/ nam. /'a:vɔt/; *outsider* /autsai'də/ nam. /avt'sa:jdɛr/; *petticoat* /pe'tikɔt/ nam. /'pe:tikɔt/; *pound* /paund/ nam. /pa:vnd-/; *railroad* /reil'roud/ nam. /rɛ:jlrvɔd-/; *show* /ʃou/ nam. /'ʃɔ:v/; *stout* /staut/ nam. /s'ta:vɔt/; *toast* /toust/ nam. /'tɔ:vɔst/; *vestinghouse* /vest'ɪŋhaus/ nam. /'vɛ:stɪŋhavs/; *yeoman* /jɔ'mən/ nam. /'jɔ:vɔmɛn/; *yeomanry* /jɔ'mənri/ nam. /'jɔ:vɔmɛnri/.

cutaway /kʌ'təuei/ nam. /'ka:təvɛj/; *Davisov pokal* /deivisov.../ nam. /'de:joisɔv.../; *destroyer* /distrɔ'ɪə/ nam. /dist'rɔ:jɛr/; *digest* /dai'dʒɛst/ nam. /'da:jdʒɛst/; *Empire* /em'paɪə/ nam. /'e:mpajɛr/; *esquire* /iskua'ɪə/ nam. /isk'va:jɛr/; *fight* /fait/ nam. /'fa:jt/; *grape fruit* /greip' fru:t/ nam. /g're:jp fru:t/ ali /gre:p fru:t/; *knight* /nait/ nam. /'na:jt/; *label* /lei'bl/ nam. /'lɛ:jbəl/; *laser* /lei'sɛr/ nam. /'lɛ:jsɛr/ ali /'la:sɛr/; *liftboy* /lift'bɔi/ nam. /'li:ftbɔj/; *Old Bailey* /ould bei'li/ nam. /ɔlt 'bejli/; *outsider* /autsai'də/ nam. /avt'sa:jdɛr/; *playboy* /plei'bɔi/ nam. /p'lɛ:jbɔj/; *raid* /reid/ nam. /rɛ:jd-/; *railroad* /reil'roud/ nam. /rɛ:jlrvɔd-/; *railway* /reil'uei/ nam. /'rɛ:jlvej/; *ranger* /rein'dʒə/ nam. /rɛ:jndʒɛr/; *selfmademan* /selfmeid'mən/ nam. /self'mɛ:jdɛmɛn/; *sliding* /slai'dɪŋ/ nam. /s'lɑ:jdɪŋ-/; *speedway* /spi:d'uei/ nam. /s'pi:dvej/; *spitfire* /spit'faɪə/ nam. /s'pi:t'fa:jɛr/; *squire* /skua'ɪə/ nam. /sk'va:jɛr/; *starfighter* /sta'faitə/ nam. /s'ta:r'fa:jɛr/; *steeplechase* /sti:'plɛɪs/ nam. /s'ti:pəlɔɛ(j)z-/; *tailor* /teɪ'lə/ nam. /'tɛ:jlɔr/; *taylorizem* /teɪlori'zɛm/ nam. /tɛjlv'ri:zɛm/; *teenager* /ti:'neɪdʒə/ nam. /'ti:nejdʒɛr/.

Dvojnice v pisavi in izgovoru: V slovarju sem našla 24 primerov, ko so poleg besed s tujo pisno in glasovno podobo zapisane tudi pisno podomačene variante. Tem besedam izgovor ni predpisan, zato se seveda izgovarjajo po pravilih za izgovor knjižnega jezika. Večinoma daje slovar prednost tuji pisni in glasovni podobi, samo v nekaterih primerih je na prvem mestu podomačena.

Primeri: *addio* in *adijo*; *arrondissement* in *arondismá*; *barrel* in *barél*; *chanson* in *šansón*, *šansóna*; *charleston* in *čárleston*; *conférencier* in *konferansjé*; *coulomb* in *kulón*; *dauphin* in *dofén*; *début* in *debí*; *dessin* in *desén*; *engineering* in *inženiring*; *eluda* /izg. tudi *etü'da*/; *führer* in *fírer*; *gocart* in *gókart*; *jazz* in *džéz*; *jersey* in *džêrsi*; *match* in *mèč*; *swing* in *svóing*; *tein* in *tén*; *tweed* in *tvid*; *waterproof* in *váterpruf*; *western* in *véstern*; *whig* in *víg*; *whist* in *víst*; *yankee* in *jénki*.

Vsi primeri, ki so napisani na drugem mestu, imajo v oglatem oklepaju zapisan jezik, iz katerega beseda prihaja, in za geslom »gl. tujo besedo«, npr. *swing* -a m [iz angl.] gl. *swing*.

Slovar dopušča dvojnice v razmeroma majhnem številu primerov. Skoraj povsod daje prednost tujemu zapisu in izgovoru (izjema je npr. *šanson*). Besede, ki imajo že podomačene dvojnice, so vse precej pogosto rabljene. Če že dopustimo tujo pisno podobo, bi morali vztrajati pri domači izgovorjavi. Od navadnega uporabnika jezika ne moremo zahtevati, da bo znal tvoriti glasove vseh različnih tujih jezikov. V praksi je podomačen izgovor že večinoma uveljavljen, vsaj kar se tiče navadnih ljudi, ki jim ni do jezikovnega snobizma in ki marsikdaj sploh niso sposobni pravilno izgovoriti tuj glas.

Pri mnogih besedah, ki so že sprejete v naše besedišče, pa ni naznačena nobena varianta. Tako je npr. pri besedi *badminton* naveden samo izgovor /bæd'mintən/, pa vsi govorimo /'ba:dmintən/. Tako tudi naslednji primeri: *Bellevue* /belvü/ namesto /be'lvi:/; *brandy* /bræn'di/ nam. /b're:ndi:/; *camp* /kæmp/ nam. /'kæmp/ ali 'ke:mp/ ali 'kamp/; *cercle* /ser'klə/ nam. /'sɛ:rkəl:/; *cherry brandy* /č'e:ri bræn'di/ nam. /'ʃɛ:ri b're:ndi:/; *computer* /kæmpju:'tə/ nam. /kɔmp'ju:tɛr/; *enjambement* /ãžãbmã/ nam. /anžamb'ma:/; *hobby* /hɔ'bi/ nam. /'ho:bi:/; *lotion* /lɔsjø/ nam. /lɔ'sjo:n/; *maxwell* /mek'suel/ nam. /'me:ksvɛl/ ali 'ma:ksvɛl/; *menu* /mənü/ nam. /mɛ'ni:/; *peugeot* /pøžø/ nam. /pø'žø:/; *playboy* /plei'boi/ nam. /p'lɛ:jbɔj/; *slang* /slɛŋ/ nam. /s'lɛ:ng-/; *speedway* /spi:d'uei/ nam. /s'pi:dvɛj/; *supermarket* /sju:'pəma:kit/ nam. /'su:pɛrmarket/.

Izgovor prevzetih besed v SP in SSKJ — Zanimalo me je, ali Slovar tujk pri izgovoru prevzetih besed sledi Slovenskemu pravopisu. Zato sem pregledala SP 50, SP 62 in SSKJ. V teh treh priročnikih sem našla zapisanih 72 besed, ki sem si jih izpisala tudi iz Verbinčevega slovarja. Ugotovila sem, da je posebno v SP 50 in SP 62 še precej tujih glasovnih prvin, vendar so nekatere, ki so še v Verbinčevem slovarju, že zamenjane s slovenskimi. Tako ne moremo reči, da se je Verbinc pri predpisovanju tuje izgovorjave na pol citatnim besedam naslanjal na Slovenski pravopis. Navajam primere, ki sem jim izpisala:

1. V SP 50 in SP 62 je še predviden *predsamoglasniški* [y]: SP 50: [bródwej], [wól strít], [wóterklozet]; SP 62: [yólstrít], [yébstar], [yéstar], [húig/yúig], [yúst].

2. Prav tako je v obeh pravopisih predviden izgovor labializiranih prednjejezičnih samoglasnikov ü in ö:

SP 50: [belvü] [küri], [mänü], toda: kalkíl, [debí].

SP 62: [ángström], [belvü] [küri], [fü'rer], [gransenjör], [menü] [šijöring], toda: kalkíl, [debí].

SSKJ nima več labializiranih prednjejezičnih samoglasnikov, namesto njih ima ustrezne nelabializirane: [ángstrem], [apersí], [brimêr], [kírí], [debí], [etída], [fírer], [gransenjêr].

3. Distribucije nezvočnikov ne upošteva poleg SP 50 in SP 62 tudi SSKJ: SP 50: [džéz], [slèng]; SP 62: [ángström], [dásing], [dáuning strít], [džéz], [šijöring], [slèng], [húig/yúig]; SSKJ: [ángstrem], [apárthajd], [hèpi ènd].

4. SP 50 predvideva *kračino sredi besede*, tam, kjer v knjižnem jeziku ni mógoča: [brèndi], [dèndi]. Tako tudi SP 62: [brèndi], toda [dèndi].

5. /æ/ je povsod zamenjan z *ê*, *è*, ponekod z *é* ali z *a*: SP 50: [brèndi], [dèndi], [džèz], [mèč], [slèng]; SP 62: badminton, [bánjo/béndžo], [barél], [brèndi], [dèndi], handikap, [džéz], [mêč], [slèng], [jénki]; SSKJ: bádrinton, [béndžo], barél, [bréndi in bréndi], [dèndi in déndi], [héndikep], [hèpi ènd].

6. Nosniki so povsod zamenjani z navadnimi ustnimi samoglasniki: SP 50: šansonéta, [kulón], [anžambmá], [tèn]; SP 62: šansón, [konferansjé], [kulón], [dofèn]. [doajèn], [anžambmá], [gransenjör], tén; SSKJ: šansón, konferansjé, [kulón], [dofèn], desén, [doajèn], [anžambmá], [frontispís], [gran pri], [gran-senjér].

7. Angleški »nemi« r je povsod izgovorjen: SP 50: [líder], [áutsajder], [móterklozet]; SP 62: [bésteler], [džèrsi], [líder], [áutsajder], [uébstar], [uébstørn]; SSKJ: bárman, béstéller [-ele-], charleston [čárls-], [kompjúter], covercoat gl. koverkot, [ér], gó-cárt [-kárt].

8. [y], ki je v Verbinčevem slovarju fonem, v SP in SSKJ sploh ni: SP 62: [ángström], [dásing], [dáuning strit], [šijöring], [slèng], [jénki]; SSKJ: [áng-strem].

Slovar tujk je delo, namenjeno najširšemu krogu uporabnikov, ki se vsak dan srečujejo z vedno večjim številom tujih besed, ki prodirajo v naš knjižni jezik. Avtor v uvodu slovarja piše, da je v njem poudarek na razlagi pojmov, jezikovna vprašanja pa da niso v ospredju. Med jezikovna vprašanja sodi tudi izgovor. Pri besedah, ki se njihova glasovna podoba razlikuje od pisne, je v slovarju podan izgovor, prepisan iz slovarjev jezikov, iz katerih besede prihajajo. Pri tem ni nobene razlike med citatnimi in na pol citatnimi besedami. To je vsekakor velika pomanjkljivost tega slovarja. Morda je tako zaradi udobnosti, kajti včasih se je težko odločiti za ustrezen poslovenjen izgovor, in to vzame nekaj časa, morda pa ravno zaradi tega, ker jezikovna vprašanja niso v ospredju. Vendar je za pravilno uporabljanje prevzete besede poleg njenega pomena potrebno poznati tudi njen pravilni, tj. slovenski izgovor. Morda je v tem, da je v slovarju podan izvirni izgovor na pol prevzetih besed, skrita tudi Breznikova misel, da bomo s tem dosegli čim manjšo uporabo tujk v slovenščini. Mislim, da to ne drži. S tem bomo dosegli kvečjemu neprimeren izgovor prevzetih besed in težave pri njihovem pregibanju. Zato moramo besede, ki so sprejete v slovenski knjižni jezik iz drugih jezikov, prilagoditi knjižnemu jeziku tudi v izgovoru. Zdaj so vsaj nekatere že trden del slovenskega besedišča in zaradi njih se slovenski glasovni sestav ne more spreminjati s tem, da bi sprejemal foneme tujih jezikov.

Marjeta Pečar
Ljubljana

LITERATURA

Joze Toporišič: Prevzete prvine slovenskega knjižnega jezika, SRL XX, št. 3, Ljubljana 1972.

Slovenski knjižni jezik 1, 1968 (1. izd. 1965).

Slovenski knjižni jezik 4, 1970.

Slovar slovenskega knjižnega jezika I, 1970 (uvod).